

פרשת וּאֵרָא

עשר המכות - מבנה ומשמעות

תשע המכות הראשונות מחולקות מבחינה ספרותית ועניינית ל-3 קבוצות, בדומה לסימנים שנתן ר' יהודה: "דצ"ך עד"ש באה"ב"¹.

א. מבנה המכות: לשונות הפתיחה וההתראות של המכות

המכה הראשונה בכל סדרה פותחת בציווי ה' למשה להתייצב לפני פרעה "בְּבֹקֶר" (שמות ז', טו; ח', טז; ט', יז); יש מאמץ פעיל של משה לפגוש את פרעה באופן אישי. משה מתייצב לפני פרעה "על הבוקר" בתקיפות ובנחישות.² משה מתווכח עם פרעה מלך מצרים, ומודיע לו באופן אישי על המכה בליווי התראה מפורשת על עונשו ועונש עמו, אם לא ישחרר את עם ישראל מעבדותו. בכל אחת ממכות אלה מודיע משה לפרעה גם את מטרתן של המכות.

המכה השנייה בכל סדרה פותחת במילים "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרַעֲהוּ" (שמות ז', כו; ט', א; י', א); משה פונה עכשיו אל פרעה בצורה מסודרת ורשמית, כדי להודיע לו על המכה הבאה ומלווה את הודעתו בהתראה מפורשת לכל עמו.

המכה השלישית בכל סדרה באה ללא דיבור של משה ובלו התראה. בשלוש מכות אלו חסרים דברי משה אל פרעה, וזאת בניגוד לדבריו של משה בכל המכות האחרות: "שִׁלַּח (אַתָּה) עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי".

ב. משמעותן של המכות

על פי מבנה זה מתברר המסר החינוכי של המכות, שעליו מצהיר משה לפני פרעה בתחילת כל שלישייה של מכות.

בתחילת השלישייה הראשונה נאמר:

"כֹּה אָמַר ה' בְּזֹאת תִּדְעֶה כִּי אֲנִי ה' הִנֵּה אֲנֹכִי מִבְּהַמָּה בְּמִטָּה אֲשֶׁר בְּיָדֶי עַל הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וַיִּהְיֶה כַּדָּם" (שמות ז', יז)

1. החלוקה המדויקת היא דצ"ך עד"ש בא"ח ב', נראה שהסימן נאמר באופן זה כדי שיוכל להיאמר כמילים שלמות.
2. ראו למשל דברים ט', ב: "עַם גְּדוֹל וְרֹם בְּנֵי עֲנָקִים אֲשֶׁר אַתָּה יֹדְעָה וְאַתָּה שְׂמַעְתָּ מִי יִתְיַצֵּב לִפְנֵי בְנֵי עֲנָק".

מכות שלישייה זו מלמדות את פרעה ואת עמו על עצם קיומו של ה'. מכות אלו עולות מהקרקע, תחום ממשלתו של פרעה: היאור - אשר משמש כסמל ההצלחה הכלכלית והדתית של מצרים - מוכה בדם ובצפרדעים, ועפר הארץ מביא את מכת הכינים. כתוצאה משלטון ה' מצטמצמת ומתגמדת סמכותם של פרעה וחרטומיו, בד בבד עם התקדמות המכות.

בתחילת השלישייה השנייה נאמר:

"וְהִפְלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גִּשׁוֹן אֲשֶׁר עָמִי עָמְדָה עָלֶיהָ לְבַלְתִּי הָיְתָה שָׁם עָרֵב לְמַעַן תִּדְעֶה כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבְּ אֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות ח', יח)

מכות שלישייה זו מפגינות את מעורבותו של ה' עלי אדמות ("בְּקִרְבְּ אֶרֶץ") ואת השגחת ה' על בני ישראל גם בגלות מצרים. החל ממכות אלו יש גם הפליה ברורה בין ישראל למצרים, ובסיומן החרטומים המוכים בשחין אינם יכולים לעמוד לפני משה. שלוש מכות אלה הן לא מהקרקע ולא מן השמים, אלא הן כביכול "בגובה העיניים" בין ישראל ובין המצרים.

בתחילת השלישייה השלישית נאמר:

"כִּי בַּפְעַם הַזֹּאת אֲנִי שֹׁלֵחַ אֶת כָּל מַגְפָּתֵי אֵל לְבָנֶיךָ וּבְעַבְדֶיךָ וּבְעַמְּךָ בְּעִבּוֹר תִּדְעֶה כִּי אֲנִי כְּמוֹתִי בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות ט', יד)

מכות שלישייה זו ממחישות לפרעה ולעמו את שלטונו המוחלט של ה' בכל העולם; המכות מתקיפות את מצרים מן השמים - מקום ממשלתו של המרכזי שבאלילי מצרים - השמש.

המכות מלמדות אפוא את מצרים על קיומו של ה' (מכות דצ"ך), השגחתו על ישראל והעמים (מכות עד"ש) ואת שלטונו המוחלט על העולם ועל אלוהי העמים (מכות בא"ח). שלוש הקבוצות משקפות התפתחות רעיונית-חינוכית שעברה על פרעה ועל עמו, ובכך הן מהוות גם מסר לעם ישראל ערב גאולתו ממצרים.